

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 33.

V Trstu, dne 20. novembra 1922.

Leto III.

NOVO OBZORJE?

XVI. kongres organizacije «Unione Magistrale Nazionali» se je vršil letos v Trstu in sicer od 8. do 11. t. m. Najaktualnejše, kar je pretresal, je gotovo vprašanje preuredbe osnovnega šolstva v Jul. Krajini z ozirom na šolsko zakonodajo v starih pokrajinah države.

Kakor znano, si stojita tu nasproti dve mnenji, prvo, naj se ne unči povsem dosedanja šolska zakonodaja, preostanek dolgoletnega tujega režima, temveč naj se spopolni z vsem, kar ima boljšega italijanski šolski zakon in drugo, naj se brez odloga uvede v odrešenem ozemlju vsa zakonodaja, veljavna za osnovne šole v starih pokrajinah. Ti dve tezi sta že štiri leta v medsebojnem boju in zdaj je prišel problem do viška, zahteva rešitve.

Kaj je kongres U. M. N. sklenil v tem aktualnem vprašanju? Poročevalec Pasqualis je branil prvo tezo, kritik Varrano je nastopil za drugo. Po živahni debati se je pa dosegel sporazum med obema tendencama ter se je sprejel sledeči dnevni red:

16. kongres organizacije «Unione magistrale nazionale», upošteva neopustne nujnosti, da Italija uveljavi v novih pokrajinah z načelom enotnosti in liberalnosti prava in državnih ustanov svojo vlado in državni prestiž, združeno v vseh drugih pojavih življenja naroda (države); upošteva, da se po vladanju odrešujoče Italije uspešno ojači ugled države v glavnem potom državne šolske vzgoje; pretresaje sedanj položaj osnovne in ljudske šole odrešenih zemelj v svrhu definitivne sistemizacije tako glede upravne uredbe šole kakor glede juridičnega in gospodarskega položaja učiteljskega osebja v novih pokrajinah, sklene sledeče:

1. Naj se takoj raztegne v nove pokrajine vsa italijanska zakonodaja v kolikor zadeva osnovne in ljudske šole in sicer tako, da su urejene in upravljane kakor stare pokrajine kraljestva, dokler se ne izvrši splošna reforma vsega osnovnega šolskega organizma Italije.

2. Obstoječi okrajni šolski sveti naj se razpuštujejo in preosnujejo, izhajaje iz pokrajinskega šolskega sveta, v izrazito tehnične organe z nalogo čuvati šolsko obveznost in redno poslovanje šole.

3. Šolska obveznost naj se obdrži do 14. starostnega leta,

4. Občine novih pokrajin, ki so ustanovile ljudske in meščanske šole, naj te šole vzdržujejo, vzporedivši meščansko šolo ljudskemu tečaju (corso popolare).

5. Zrelostno spričevalo za poučevanje na ljudskih šolah, dobljeno na učiteljsku novih pokrajin naj bo tudi za nazaj v vseh juridičnih in gospodarskih učinkih enakovredno usposobljenostni diplomji za pouk na osnovnih šolah, doseženi na državnih normalnih ali enakovrednih šolah v starih pokrajinah kraljestva.

6. Naj se odpravi usposobljenostni izpit za pouk na ljudskih šolah, veljaven doslej v smislu avstrijske šolske zakonodaje.

7. Spričevalo usposobljenja za poučevanje na meščanskih šolah naj se zahteva za pouk ljudskega tečaja, ki izhaja iz uredbe odrešenih šol; to dotlej, dokler posebne zakonite določbe ne urede drugače.

8. Pravni in gospodarski položaj nadzornega, voditeljskega in učiteljskega osebja odrešenih zemelj — nespremenjene ostanejo pravice, pridobljene po določilih italijanskega zakona — naj bo tisti, ki ga predvidja veljavni italijanski šolski zakon.

Tako torej resolucija.

Rešitev vprašanja šolske zakonodaje v naši pokrajini je za nas nedvomno velike važnosti, zato nas tudi zanima. Vendar moramo reči, da ne razumemo vse strastvenosti, s katero se bore italijanski kolegi za to stvar. Resnica je namreč, da smo se v zadnjih štirih letih marsičemu privadili. Če se na primer na kongresu nastopa proti inštituciji okrajnih šolskih svetov, ker bi lahko v slovenskih in hrvatskih okrajih predstavljali nekaka protitalijanska ognjišča (tako píše «Il Piccolo» od 12. t. m.), ne moremo tega prav verjeti. Tudi dokazovati bi ne bilo ravno lahko. Ako pomislimo, kako si je bivši avstrijski režim pridržal v ljudski šoli vendarle vso oblast, bodisi potom državnega nadzorstva bodisi potom deželnih šolskih svetov, nas prav nič ne prepričajo trditve o nevarnosti navedene institucije, ki je poslovala tudi tekom zadnjih dveh let tako, kakor je vlada hotela. Okrajne šolske svete smo smatrali za modro korporacijo, ker je omejevala birokratizem in ker je imelo v njej ljudstvo, za čigar šolo gre, vsaj nekoliko besede; toda učiteljstvo dobro ve, da so prav okrajni šolski sveti žalibog bili prebogosto njegovi neizprosni sovražniki. Če je torej tovariš Zanfei

mjenja naj bi na severnih in vzhodnih mejah Italije prevzela šolo kratkomalo država, ne bo z morebitno izvršbo tega bogve kakih sprememb, saj pri nas občine sploh nimajo svojih šol. Podržavljenje bi ne bilo mnogo več kot gola formalnost, če vštujemo vse velike svoboščine, ki smo jih v tako veliki meri uživali v teh nevarnih okrajnih šolskih svetih, kjer so sploh poslovali!

Šola je «politicum», res je to, ampak predno je «politicum», je naravna gospodarska potreba in kot taka se nikdar ne da popolnoma potisniti na politični tir. Čitanje, pisanje, računanje in osnovni nauki iz realij se morajo danes, v XX. stoletju, poučevati v najširjih ljudskih plasteh. To ukazujejo vsakdanje potrebe, to narekujejo časovne razmere, tu ni poti nazaj! «Politicum» sem ali tja, elementarnega pouka ni mogoče danes odpraviti: pouk sam na sebi je prvo, drugo je sekundarnega pomena. Marsikatera «reforma» se lahko vpelje, vprašanje pa je, koliko je vredna, koliko časa se bo vzdržala in kaj bo sploh dosegla. Čujemo načrte, ki bi bili za osnovno šolstvo tragični, ko bi ne bili — smešni. Prav nič sociološkega spoznanja ni treba, že zdrav razum nam pravi, da vse nenaravno ne obvelja. Zato ostajamo hladni, ko se tukajšnje šolstvo s takim ognjem preureja na razneni papirju in na raznih kongresih. Le energije, ki

jo nekateri tratijo brez vsakršne koristi, se nam zd' škoda, ker vidimo, kako si sami zapletajo enostavne probleme, da se potem trudijo okoli njih v potu svojega obraza, ne da bi ustvarili kaj pametnega in trajno veljavnega. Njih prizadevanje se nam zdi sl'čno postopanju Liliputancev okrog Gulivierja. En sam pogled v šolskostrokovno časopisje povojnih let nas pouči o tem. Šolska reforma ni reforma katalogov in učnih načrtov in urnikov, temveč velika potreba novega življenja, takega življenja, ki mu je človek žarišče, ne pa mrtva številka, kramarski objekt liberalne države, človek-stroj brez duše, človek-zivinče brez notranje vrednosti!

Morda to naši goreči reformatorji slutijo, saj govori pasus v tržaškem dnevnem redu: dokler se ne izvrši splošna reforma vsega osnovnega organizma Italije! Toda že dejstvo, da hočejo reformirati šolstvo od zdolaj navzgor, kaže, kako se mimo bistva stvari igrajo le z besedami. Nimamo torej nikak' vzrokov, da bi se kdo ve kako bali vseh «reform», ki tako strašno razburjajo duhove, ker vemo, da tudi reforma šolstva, ki jo obljublja za vso državo, ne bo taka, kakor jo zahtevajo časi, ne bo šola prerojenega človeka, ne bo šola, ki jo potrebuje tudi italijanski narod. Zato kličemo z Mazzinijem vsem reformatorjem: Siete uomini prima d'essere cittadini!

UČITELJ VELIKIH I MALIH.

Svako zvanje dovinulo se do priznanja dvojakim sredstvom: zaslugom i borbom. Zasluge same nedovoljne su da nekomu staležu poraste cijena i ugled, jer u šarolikom današnjem društvu mogu da one ostanu i neopažene; potrebna je i borba, ustrajna i jaka. Kad bi se nekođa nagradjivalo lih po zaslugama njegovim, to bismo mi, prosvjetitelji narodni, već odavna uživali veći ugled i priznanje. No jer tako nije, znak da društvo našega vijeka nije baš najskrupuloznije u nagradjivanju raznih kulturnih trudbenika po zaslugama njihovim. Sasvim oprečni kriteriji vladaju čovječanstvom. Time moramo računati, pa uslijed toga ustati na borbu, i sami sebi prokrčiti putove. Ako nas društvo zaboravlja u svojim molitvama, ne smijemo mi zaboraviti samih sebe. Da je naše zvanje sveto, uzvišeno, mukotrno, altruistično, humano, kulturno, itd. ne smijemo znati samo mi, već o tome moramo da osvjedočimo i društvo, ostala zvanja, cio narod.

Kad bi htjeli da objektivno promotrimo zasluge naše i ostalih zvanja i društvenih klasa, našli bi, o čemu smo uvjereni svi, da je naše djelovanje jedno od najblagotvornijih i najblagoslovenijih uopće. Da javno mnijenje ipak tako ne drži, razni su uzroci; nekultura mase u prvom redu, a zatim niz drugih uzroka i nedaća koje su nas u prošlosti pratile. Učiteljsko zvanje ipak polako diže se, napreduje, a s time uporedo padaju i zablude i omalovažavanje toga zvanja. U borbi koju učiteljstvo vodi za svoj ugled i priznanje, te za dolično mjesto u kulturnoj zajednici, lako nalazi dokaza i uvjerenja, kao i sredstava za postignuće svojih opravdanih zahtjeva. Ipak rekao bih, kao da se na jednu činjenicu opće-

nito zaboravlja. Mimosilazeći sve druge momente, kušat ćemo ovdje da iznesemo tu jednu važnu činjenicu.

Objekt učiteljeva rada jest **dijete**, neizgradjen čovjek; na njemu je, da polako u to mlado biće unosi dobre i plemenite odlike, da u uzgojem od nedoraslića gradi buduće ljude. No upravo u momentu kada bi narodni uzgajatelj mogao najljepše i najplodnije sjeme da baca u netom izorano tlo, njemu je da se sa svojim gojencem dijeli. Dolaze drugi nedoraslići, i opet biva isto. Sa dvanaestom godinom trga zakon dijete ispod ruku učiteljevih, i daje ga opet otjecaju doma. Što se događa, nije potrebno kazati. U najkraće vrijeme ishlapi sve iz glave i iz srca, a trajno ostaje samo ono što pruža dom. Da su njegovi utjecaji vrlo često nepovoljni, to znade svaki nastavnik. No budimo objektivni, i priznajmo, da stoga trpi i ugled učiteljev. Današnje društvo (ne samo neinteligentno nego i inteligentno!) drži rad oko djece nečim neozbiljnim, nekakvom zabavom. Nerijetko čuje se od seljaka, da šalje dijete samo zato u školu, neka mu kod kuće ne smeta, a za učitelja drži da je samo zato plaćen, da mu to olakša; pa kao što svoje dijete drži samo djetetom, tako i učiteljev posao smatra djetinjastim. Ovo je mnijenje kod seljaka općenito, pa možemo mirne duše ustvrditi, da ugled, koji učitelj u svom selu uživa, ne uživa ga nipošto s njegove nastavnice službe, već s nekih drugih okolnosti: ili zato što je «gospodin», ili imućan, ili razborit i uljudan, ili bilo s koga drugoga uzroka. Radi same njegove službe ne! Dok bi tako mislio samo seljak, moglo bi se lako oprostiti, ali nažalost misle tako i kulturniji slojevi. Sasvim su rijetki oni, koji s razumijevanjem priznaju zasluge narodnog učitelja. Da je

to krivo, dobro znamo. Ali jest tu ipak nešto, što ima svoj uzrok.

Istakli smo već kako učitelj u najlepše doba gubi svoju mladež, i ona kroz cio život ne dolazi više pod utjecaj njegov. Učitelj imao je samo tu sreću, da u djetinjstvu čovjeka oplemenjuje, a dalje ne. U najsposobnijoj, a i najpogibeljnijoj periodu života, u mladenačko doba, čovjek je prepušten samom sebi, i pogubnom djelovanju doma i okoline. Koliko zabluda, koliko crnih sudbina koliko propalica, pijanica, venerički zaraznih, slijepih kod očiju hoda i tumara, gubi sreću i život, jer zavedeni od društva, ambijenta, a bez i najmanjeg dobrog utjecaja. A možda među tima imade mnogo bistrih glava, mnogo dobrih duša i čistih srdaca, no nedovoljno svijesti; bez uputa, bez vodiča, bez savjetnika u najvažnijem času. — Jednomu čovjeku treba vrlo mnogo da ne zabludi, a današnji vijek postavlja silu zahtjeva na pojedinca. I čovjeku t. zv. najnižeg sloja treba mnogo znati. Ne mislimo ovdje masu bukvalnog teoretskog znanja, jer smo u principu protivni natrpavanju glava kojekakvim znanostima, već zagovaramo **uzgoj** u pravom smislu riječi. Ali i od najnižeg čovjeka valja tražiti da bude — čovjek. Ono što mu osnovna škola daje nije dovoljno, a i ubrzo ishlapi. Da se zadovoljimo pako time, da široke slojeve naučimo čitati, pisati i nešto računati, to lje ne smijemo, jer to može svaki laik da učini za nekoliko mjeseci. Na nama je mnogo veća zadaća. Oplemeniti moramo i uzgojiti čitava čovjeka, riješiti ga svih mana, surovosti, učiniti pristupačnijim razboru, nauci, dokazu, istini, dobroti i ljepoti; razviti u njemu humanitet, otvoriti mu ne samo oko, nego i dušu i srce. Sela naša, cio narod, vasiono čovječanstvo, vijekovi prošli i sadašnji boluju od laži, pretvaranja, zlobe, licemjerna i stotinu drugih zala; živimo ružnim taštım životom, stvaramo pakao na zemlji, a pseudokultura, lažna neka kultura vitla masama. Sve tapa u mraku, sve srce zloradim smijehom preko tuđih leševa, sve se goni i krevelj, a dotle učenjaci otkrivaju stare spomenike, otkrivaju putove u visine i dubine, traže zalutalu zvijezdu, izmišljaju logaritničke poučke, usavršuju lingvistiku, igraju se globusom. A na globusu pakao...

Ne leži sreća čovječja u velikoj mudrosti, već u mirnu i skladnu životu. To je ipak najpreče. Da to bude, treba za to čovjeka uzgojiti, ubiti u njemu sve niske porive, jednom riječi oplemeniti ga. Potrebno je dašto snabdjeti ga ustoj i nekim kvantumom znanja za život. To sve ne može da pruži osnovna škola. Hoćemo li dakle masu slati na više nauke? Ne, jer se ni tamo danas ne **uzgaja!** Selu i zemlji ne smijemo oteti čovjeka, ali ga moramo učiniti čovjekom, pa neka kao potpun čovjek ostane na svome domu. Prvi od svih naroda učinio je to danski narod sa svojim **«Pučkim sveučilištima»**. Nisu to možebiti razna pučka predavanja kakva se kod nas

ODUŠEVLJENO ...

Na početku smo škol. godine. Započesmo svojim radom u školi. Da-li oduševljeno?...

A uprav u tome oduševljenju za svoje zvanje li za svoj rad u školi leži velik, možda najveći uslov i najsigurnija garancija za čitav naš uspjeh. Uspjeh našeg rada u školi ovisi bezdvojbeno od manjeg ili većeg našeg osobnog oduševljenja za svoje zvanje, te od žara i žestine, kojom se hvalamo radu, a i od stepena poleta i enerzije, što prati taj naš rad.

pod tim imenom drže, nego je to sasvim nešto drugo. Seoska mladež od 18.—25. godine dolazi u turnejama u posebne zavode, gdje otprilike pol godine slušaju korisne i uzgojne pouke. Biva to u zimskim mjesecima, kad mladež nema kod kuće posla. Slušači žive to vrijeme besplatno u zavodima. Svjedodžba nema, a ni kakvo možebitno promaknuće nije s teme skopačano. Nakon svršanoga kursa vraća se mladež svojim kućama i nastavlja prijašnji život. U «Pučkom sveučilištu» slušaju mladići i djevojke nešto povijesti, zemljopisa, računstva, pa teoretski i praktički uče gospodarstvo, no najvažnije što se u tim zavodima provodi jest: duh snosljivosti, mira, ljubavi, iskrenosti, čovještva. Jednom riječi: oplemenjuje se čud, čisto duša i ublažuje srce; stvaraju se tu tihi, umni, požrtvovalni ljudi, dionici sreće i mirna života. Upućuje se mladež u važnost raznih nauka, kao gospodarstva, medicine, tehnike itd., ali samo u toliko, da može s uspjehom čitati popularne knjige, koje o tom rade, i da može vjerovati stručnjaku. Upućuje se mladež da u selu propagira slogu, ljubav, jedinstvo iskrenosti; iznosi se rugoba ogovaranja, zločina, pijanstva, zlobe itd. Sve dakle ide zatim, da se danski narod preporodi na istinski, pravi kulturni život. Dosadašnji uspjesi «Pučkih sveučilišta» u Danskoj jesu veliki. Imade ih okolo 100. Polako imitiraju to i drugi narodi, i svuda se opažaju krasni uspjesi.

Ako ijednomu, to je našem narodu doista od potrebe nešto takovo. Sela su naša još praznovjerna, nesložna; zemlja i sve grane gospodarstva obraduju se primitivno, neracionalno; nepovjerenje vlada prema liječniku, agronomu, učitelju; djeca se ne uzgajaju kako treba; nenavidnost ispija susjede; pravedanja obaraju kuće; knjige se ne čitaju, itd.

Da plodovi pučke škole ne usahnu, i da se široke mase dovedu do boljega života, moguće je samo tako, da mladež i u zrelije doba dodje pod utjecaj učitelja (koji će prema tome dakako i sami biti obrazovani). Tomu najbolje odgovaraju ovakova «Pučka sveučilišta» (o njihovu uredjenju progovorit ćemo drugom zgodom).

Tako bi i učiteljsko zvanje potpuno odgovaralo svojoj zadaći, i narodni učitelj porasao bi u očima svijui, jer bi takav bio pravi prosvjetitelj i usrećitelj naroda. Dok on bude smio da samo djecu uzgaja, koju mu sa 12. godinom otmaju i više ih ne vidi, dotle trajnih plodova svoje muke ne će vidjeti. Učitelj je uzgajatelj malih i velikih, mentor naroda i u zrelo doba, a ne samo u mladim danima.

U nizu zahtjeva, za koje se u plemenitoj borbi naše učiteljstvo bori, upletimo i taj, i tražimo da se povjeri i uzgoj naroda u zrelijoj dobi, jer će se samo tako moći da dovedu mase do zdrave nepatvorene kulture, i naše zvanje da podigne do onoga stepena visine, koje mu kao nosiocu zdrave prosvjete pripada.

Nikola Zec.

Istina, svaki uspjeh ovisan je i o sposobnostima individua i naroda, ali sposobnost bez oduševljenja, bez poleta, žara i enerzije — ne vrijedi mnogo. Tko da sluša riječ bez topline? Tko govornika bez temperamenta? Tko glumca — mrtvopuhala?

A tko mari za vatru bez topline, sunca bez vrućine? Šta da reče djevojka mladiću, ili šta da pomisli o njegovim riječima ljubavi, izgovorene ledanim tonom iz ledena srca?

I eto: oduševljenje naše i polet naš pruža riječima svu toplinu, i govorniku — temperamentnost,

glumcu život i snagu. Čovjek rada imade ujedno i toplinu, što izvire opet iz orog čarobnog i nepresahlog vrutka (izvora), što se oduševljenje zove.

Što je lokomotivi para, to je čovjeku oduševljenje i polet. Bez pare je ona mrtva masa, a ovo isto i pojedinac bez poleta. Prema većem i manjem stupnju oduševljenja, kojim ljudi nešto rade, razlikuju se i ljudi i njihov rad.

Radnike, zanatlije, a osobito umjetnike sudi se ne samo po njihovoj fizičkoj snazi, nego i po njihovoj sposobnosti i oduševljenju, što zapravo tjera radenike i oživljava njihovu mrtvu tvarinu. Oduševljen i sposoban radnik za svoj posao spada među uzornike i savršenike. Je li neko djelo takova radnika radjeno čitavom sposobnošću i ljubavlju, oduševljeno naime, tada ovakovo djelo (tvorenina) jest i mora biti najsavršenije što može izaći iz ruku i duše njegove. — Vrsnoća i savršenstvo rada i tvorevine dakle bez svake sumnje ovisi baš o ljubavi i oduševljenju radnika. Nije bo moguće nešto izvrsna postići bez čitavog duševnog i teljesnog naprezanja individua, dakle bez njegove ljubavi, pažnje i ustrajnosti. A ustrajnost i pažnja jesu dva duševna esencijalna faktora prepotrebna u svakom radu, ako hoćemo da bude taj rad ujedno i uspješan.

U običnome životu upotrebljava se riječ ljubav mjesto riječi oduševljenje, pa se prema tomu veli: raditi s ljubavlju. A ljubav je nešto velika i uzvišena, pošto ona kano sestrina njezina — oduševljenje stvara velika, uzvišena djela. Ništa velika se nije postiglo bez ljubavi i oduševljenja, a ni ništa trajna ni uzvišena.

Ali, prijatelju, pitaš me: čemu taj govor?

Ja ljubavi, pa ni oduševljenja ne mogu imati ako ga nemam i ako mi nije u duši urodjena i prirodjena! Ja bih rado nešto ili neko stvorenje ljubiti i se za nj oduševiti, ali ne mogu, pa ne mogu!

U tvome prigovoru, sudruže, leži velika istina. Proti srcu se ne može. Oduševiti se ne možeš za nešto, što ne smatraš vrijednim oduševljenja. I u tome grmu leži zec; tu je ključ tajnog, začaranog ormara.

Odgovorit ću ti još i ovo: Dogadja se nerijetko, da nam vrlo omili neka inače dotad ravnodušna osoba, ako ti je ova osoba iskazala koje nevěčevano dobro ili se je nekim činom iskazala, što je pobudilo u tebi interes, a onda oduševljenje. Koliko je ljudi, koji su bili jedan napram drugima ravnodušni, a onda se, bodi kojim povodom, zavoljeli. Imade mnogo pojava u životu za koje nismo marili, a onda prorajenom vremena, ambijenta te duševnog stanja i mentaliteta, za nje se oduševismo.

Namiče mi se sada pitanje: Je-li vrijedno, da se mi učitelji oduševljavamo za svoje zvanje i školski rad? — Je li svrha našeg školskog rada zavrijeđuje da se mi za nj oduševljavamo? Da li je, potrebno da smo mi učitelji uistinu entuzijaste? Na ovo zadnje pitanje odgovorih, a dodat ću: Ako učitelj ne ulazi u svoju školu med svoju djecu s nekim uzvišenim čuvstvom, s nekim manjim ili većim entuzijazmom, taj učitelj nije učitelj srcem, zvanjem i pozvanjem, nije, nego je prosti nadničar, koji nastoji da što manje radi, a na poslu je, da zadovolji barem prividno, zakonu, te da može svakoga prvoga u mjesecu primiti plaću, što ju, dašto, zaslužio nije.

Učitelj, što mrka lica, ledena srca, bez poletne mašte djecu podučava, nema nit može imati uspjeha, a ne može pogotovo uzgajati, t. j. djelovati na dušu i život djeteta. Iz srca k srcu. Ništa iz trbuha

ne može u srce. Oduševljenje i ljubav radja ljubavlju i oduševljenjem. Život radja životom. Ništa bezživotica, mrtva nije oplodilo nešta živa i za život sposobna. Mrtav učitelj(-ica), mrtva škola. Ledena čuvstva ne porodiše još tople osjećaje i žarke misli.

Da zato možemo soditi učiteljev školski rad i njegov realni i svestrani uspjeh i po njegovom stepenu oduševljenja, ljubavi i poleta, očevidno je i dokazano. I fizički rad zahtjeva neko stanovito oduševljenje, a uzgojni učiteljev rad pogotovo.

A naše zvanje i apostolsko djelovanje, naš rad prosvjetni, humanitarni, altruistički zahtjeva našu veliku ljubav, naše potpuno oduševljenje, ako zaista želimo biti uzgajatelji te pioniri kulture i civilizacije. Bez te zvaničre, staleške ljubavi, nismo nit možemo biti ono, čime se **dičimo** i **ponosimo** pred svijetom.

Da li se zbilja svi dičimo i ponosimo da smo učitelji? Mjesto odgovora ističem: Ne dičimo li se i ne ponosimo li se svojim zvanjem, ne možemo biti za nj ni oduševljeni. Potrebno je dakle najprije da mi visoko cijenimo svoj stališ i učiteljsku «službu», jedva tada možemo govoriti o svojem entuzijazmu. Jer **oduseviti** se možemo jedino za nešto, što mi vrlo **cijenimo** i za ono, što nam puni i hrani čitavo naše duševno biće. Za sve ostalo smo ravnodušni posmatrači. Odatle neminovno slijedi, da učitelj, koji cijeni svoje zvanje, jeste obično i oduševljen za to svoje zvanje, a taj je jedino pravi učitelj u potpunom smislu riječi, i jedino ta i takav može blagoslovno djelovati, takav jedino i **vrši** svoje školske dužnosti i jedino taj učitelj ujedno i **žrtvuje** se za svoju djecu i **požrtvovno** revnuje na polju svetske i narodne kulture.

Bez ljubavi i oduševljenja učitelj nije učiteljem; gubeći ono dvoje, gubi svoje dostojanstvo i čast; bez toga nije u pravu zvatj se dičnim imenom — učitelj, koje za njega svakako nije dično.

A morao bi se dičiti!

Dika je i slava stvarati ljude ljudima. Čast je i ponos saditi i sijati plemenite misli i uzvišena čovječanska čuvstva u glavice i srce mladeži i ljudstva!

Samo činjenica, da pučka škola i njezino učiteljstvo nosi u rukama veći dio svjetske sudbine; samo uvjerenje, da smo voditelji i nosioci ljudske misli i da nosimo zlatne ključeve do narodne, ljudske sreće i svjetske kulture, samo ovo uvjerenje i osvjeđenje moralo bi u nama učiteljima raspirati ljubav do škole i do mladeži — i ljudstva, a ujedno oduševljenje za svoje zvanje.

Naši duševni oci jesu ujedno najveći pedagozi, najveći mislioci, a uz to i najveći čovječanski dobrotvori. Mi ih učimo, mi ih razumijemo, mi ih slijedimo. Mi smo pedagozi. Time se mi ponosimo i dičimo, a da i plodonosno djelujemo, valja da nam diči našu ljubav i oduševljenje ovih naših moralnih voditelja i učitelja svijeta i pokretača svjetske kulture.

I zaista, koji od nas učitelja smatra ove školske velikane svojim voditeljima, taj ne može a da nije oduševljen i zaljubljen u svoje zvanje i u svoju školu.

Kad ti učitelju i učiteljice stupaš u svoju školu, misli na velike i slavne školnike i filozofe; pomisli, koliko vrijediš kao radnik na polju kulture; uoci od kolike je znamenitosti pučka škola; a ujedno pomisli, kolego i kolegice, da ti je sudjeno djelovati med slavenskim narodom i to u Istri. Samo kad pomisliš, da si učiteljem u Istri, već samo to spo-

znanje ima te oduševiti za svoje učiteljsko zvanje.

Kad se kuća ruši, ili kada gori, stanari oduševljeno ju gase. Sila kola lomi. I potrebe dižu energije, a pogibelj usplamćuje duše, pa i hladne duše. Ako si hladan, leden za školu, sjeti se Istre i svog istarskog naroda. Zar ni ova tužna predodžba ne će ti dušu rasplamtiti?! Nije sladjeća za plemenita

i valjano odgojena čovjeka negoli je — oduševljeno, požrtvovno pomagati siromasima i nevoljnima, te liječiti bolesnike...

Naša kuća gori. Mi bolujemo. Rane su nam u narodu otvorene... Učitelju, kolego, — gasi, liječi, vi-daj rane s ljubavlju i oduševljenjem... Bit ćeš tako potpun čovjek i potpun učitelj!

IZ ORGANIZACIJE.

Izveštaj o skupštini učit. društva za pol. kot. Volosko-Opatija obdržane u Matuljima dne 15. X. 1922. uz slijedeći dnevni red:

1. čitanje i odobrenje zapisnika posljednje skupštine; 2. priopćenja predsjedništva; 3. izvještaj o ovogodišnjoj deleg. skupštini; 4. izvještaj o novčanom stanju društva; 5. upiti o školskim poslovima te razjašnjenje i razprava o njima; 6. slučajnosti.

Prije samog izvještaja evo malko «prologa»! Skupštini je prisustvovalo 16 (slovom: šesnaest) što učitelja, što učiteljica. Doista lijepi broj, ako uzmemo u obzir, da društvo broji preko 40 članova!.. Ne možemo, a da ne pohvalimo marljivost našeg učiteljstva, koje na tako lijepi način znade iskazati svoje dužnosti prema onome, što je ono samo osnovalo, da mu bude oslonom u teškom zvanju. — Jest: učiteljsko je društvo naše mezimče, naša nadal! Je li dakle začudo, ako se učiteljstvo sinovski odazivlje pozivu vlastitoga «ja»!?

Pa kako da ne bi učiteljstvo učestvovalo skupštini, koja se sazivlje prvi put iza dugih tromjesečnih praznika; kako da ne prisustvuje skupštini, na kojoj se ima raspravljati i urediti toliko važnih stvari? Čudite li se moguće, što je učiteljstvo toliko svijesno svojih dužnosti? Ne čudite se ni malo! Okrenite se malko oko sebe! Ne vidite li, da se radništvo svih kasta i nacija združuje u jake organizacije, njeguje ih, a dapače i život je svo pripravno za ne žrtvovati?! A učiteljstvo — ova toliko važna kasta intelektualnih radnika — pa da ne će osjećati potrebe jake organizacije, koja biva moćna, ako je dobro vodjena. No znade naše učiteljstvo i to, da organizacija može tekar onda biti plodonosna, ako svaki pojedini njoj pripadajući član vrši prama njoj svoje dužnosti... Ah, kakve li žalosne ironije!..

Evo sada izvješća:

Predsjednik otvori skupštinu oko 2.30. Konstatirao, da je prisutnih samo 16 članova reče, kako je žalosno, što smo postali već tako mlitavi, te ne ćemo da ovršimo, što bismo morali i mogli. Iza kako bi na predsjednikov predlog izostavljeno čitanje zapisnika posljednje skupštine motivacijom, što se isti i onako u bitnosti slaže s izvještajem objelodanjenim svojedobno u «Učit. Listu» te radi kratkoće vremena, prijedje se na priopćenja.

Pročitana bi okružnica «Solskega društva» u Trstu, u kojoj se pozivlje slavensko učiteljstvo Julske Mletačke, da na sve moguće načine sudjeluje kod akcija toga društva, kojemu je svrha jedino razvoj slovensko-hrvatskoga školstva naše krajine.

Kol. Aug. Rajčić razjašnjuje svoje mnijenje glede mogućnosti našeg sudelovanja kod spomenutog društva. Reče, da će «Solsko društvo» nastojati osnivati svoje podružnice poput «Družbe sv. Ćirila i Metoda», pa će učiteljstvo prema svome iskustvu moći svojim savjetom djelovati oko dobrog vođenja tih podružnica. Mnijenje je njegovo, da ne bi bilo pametno, kad bi se učiteljstvo javno isticalo u pro-

pagandi za osnivanje spomenutih podružnica, jer bi time moglo više štetiti negoli koristiti samoj stvari.

Predsjednik priopći zatim naum odbora, prema kojem bi naše društvo moralo poduzeti nekakvu akciju za besplatno opskrbljivanje školskim potrebštinama najsiromašnijih učenika hrv. škola našega kotara. Obzirom na veliku nestašicu novca, skupoću škol. potrebština, slabo financijalno stanje naših općina, koje zbog ove okolnosti nijesu u stanju, da potpomažu u potrebitoj mjeri — odbor je naumio, da preko novina izda poziv na dobra srca onih, koji ne bi bogzna kako osjetili malen izdatak za tako plemenitu svrhu.

Kol. Aug. Rajčić razjašnjajući potrebu ove akcije predložio, da se poziv za doprinose objavi jedino u «Učit. Listu», jer će već time učiteljsko društvo dostatno izvršiti svoju dužnost. Iza kako bi prihvaćen ovaj predlog izabere, se odbor od tri lica, koji će eventualne doprinose privadjati svrsi.

Predsjednik zahvali prisutnom kol. Josipu Demarin, što se je odazvao pozivu odbora, koji mu je povjerio zadaću, da naše društvo zastupa na skupštini «Slov. učit. društva za Istru» u Trstu dne 3. o. mj., na kojoj se raspravljalo i odlučivalo o tako važnom pitanjima, koje interesiraju cjelokupno slavensko učiteljstvo Istre.

Kol. Demarin izvjesti nas opširno o raspravi i zaključcima te skupštine glede soc. tečajeva i pjevačkog zbora, koji bi se navodno imali organizirati u Herpelje-Kozini u svrhu jačeg kontakta cjelokupnog učiteljstva Istre. Ukratko nam razglobi zadaću soc. tečajeva, kojima je svrha podati učiteljstvu mogućnost orijentacije u današnjoj soc. nestalnosti, koja je preteča svedjenje i bolje budućnosti. Govorio nam je također o zadaćama pjevačkih zborova. Na koncu svog izvješća zamoli skupštinare, da se izjave i odluče glede soc. tečaja i s njime združenih pjevačkih vježbi u Herpeljama-Kozini.

Nakon duge debate, prigodom koje bi iznešeno raznih primjedbi i predloga, došlo se do zaključka, da je hrv. učiteljstvu voloskog kotara — radi slabih financijalnih i prometnih sredstava — nemoguće prisustvovati soc. tečajevima te zajedničkim vježbama pjevačkog zbora u Herp-Kozini. Budući da se pak od prisutnih članova prijavilo njih dvanaestero za stalno učestvovanje soc. tečajevima u slučaju, da se ovi održavaju u Matuljima, te računajući na prijavu daljnjih osmero (ukupno 20), to bi odlučeno, da društveni odbor poradi kod Zveze da soc. tečaje organizira u Matuljima ili neposrednoj blizini.

Izražena bi zahvala i priznanje slov. učiteljstvu Istre, a napose njihovom predsjedniku kol. Medveščeku, koji toliko nastoje, da u svrhu zblizanja i zajedničkog rada idu hrv. učiteljstvu ususret.

Pročitana bi po tom okružnica organ. odseka Zveze glede društvene tiskare. Prema toj okružnici, a po zaključku ovogod. delegatske skupštine — svaki je društveni član obavezan na doprinos od 100 L za društvenu tiskaru. Raspravljajući o stvari skupštinari uvide, da je dosljedno zaključku deleg.

glumcu život i snagu. Čovjek rada imade ujedno i toplinu, što izvire opet iz orog čarobnog i nepresahlog vrutka (izvora), što se oduševljenje zove.

Što je lokomotivi para, to je čovjeku oduševljenje i polet. Bez pare je ona mrtva masa, a ovo isto i pojedinač bez poleta. Prema većem i manjem stupnju oduševljenja, kojim ljudi nešto rade, razlikuju se i ljudi i njihov rad.

Radnike, zanatlije, a osobito umjetnike sudi se ne samo po njihovoj fizičkoj snazi, nego i po njihovoj sposobnosti i oduševljenju, što zapravo tjera radnike i oživljava njihovu mrtvu tvarinu. Oduševljen i sposoban radnik za svoj posao spada među uzornike i savršenike. Je li neko djelo takova radnika radjeno čitavom sposobnošću i ljubavlju, oduševljeno naime, tada ovakovo djelo (tvorenina) jest i mora biti najsavršenije što može izaći iz ruku i duše njegove. — Vrsnoća i savršenstvo rada i tvorine dakle bez svake sumnje ovisi baš o ljubavi i oduševljenju radnika. Nije bo moguće nešto izvrsta postići bez čitavog duševnog i teljesnog naprežanja individua, dakle bez njegove ljubavi, pažnje i ustrajnosti. A ustrajnost i pažnja jesu dva duševna esencijalna faktora prepotrebna u svakom radu, ako hoćemo da bude taj rad ujedno i uspješan.

U običnome životu upotrebljava se riječ ljubav mjesto riječi oduševljenje, pa se prema tomu veli: raditi s ljubavlju. A ljubav je nešto velika i uzvišena, pošto ona kano sestrina njezina — oduševljenje stvara velika, uzvišena djela. Ništa velika se nije postiglo bez ljubavi i oduševljenja, a ni ništa trajna ni uzvišena.

Ali, prijatelju, pitaš me: čemu taj govor?

Ja ljubavi, pa ni oduševljenja ne mogu imati ako ga nemam i ako mi nije u duši urođena i prirodjena! Ja bih rado nešto ili neko stvorenje ljubiti i se za nj oduševiti, ali ne mogu, pa ne mogu!

U tvome prigovoru, sudruže, leži velika istina. Proti srcu se ne može. Oduševiti se ne možeš za nešto, što ne smatraš vrijednim oduševljenja. I u tome grmu leži zec; tu je ključ tajnog, začaranog ormara.

Odgovorit ću ti još i ovo: Dogadja se nerijetko, da nam vrlo omili neka inače dotad ravnodušna osoba, ako ti je ova osoba iskazala koje nevjekivano dobro ili se je nekim činom iskazala, što je pobudilo u tebi interes, a onda oduševljenje. Koliko je ljudi, koji su bili jedan napram drugima ravnodušni, a onda se, bodi kojim povodom, zavoljeli. Imade mnogo pojava u životu za koje nismo marili, a onda prorajenom vremena, ambijenta te duševnog stanja i mentaliteta, za nje se oduševismo.

Namiče mi se sada pitanje: Je-li vrijedno, da se mi učitelji oduševljavamo za svoje zvanje i školski rad? — Je - li svrha našeg školskog rada zavrijedjuje - da se mi za nj oduševljavamo? Da li je potrebno da smo mi učitelji uistinu entuziaste? Na ovo zadnje pitanje odgovorih, a dodati ću: Ako učitelj ne ulazi u svoju školu med svoju djecu s nekim uzvišenim čuvstvom, s nekim manjim ili većim entuziazmom, taj učitelj nije učitelj srcem, zvanjem i pozvanjem, nije, nego je prosti nadničar, koji nastoji da što manje radi, a na poslu je, da zadovolji barem prividno, zakonu, te da može svakoga prvoga u mjesecu primiti plaću, što ju dašto zaslužio nije.

Učitelj, što mrka lica, ledena srca, bez poletne mašte djecu podučava, nema nit može imati uspjeha, a ne može pogotovo uzgajati, t. j. djelovati na dušu i život djeteta. Iz srca k srcu. Ništa iz trbuha

ne može u srce. Oduševljenje i ljubav radja ljubavlju i oduševljenjem. Život radja životom. Ništa bezvotica, mrtva nije oplodilo nešto živa i za život sposobna. Mrtav učitelj(-ica), mrtva škola. Ledena čuvstva ne porodiše još tople osjećaje i žarke misli.

Da zato možemo soditi učiteljev školski rad i njegov realni i svestrani uspjeh i po njegovom stepenu oduševljenja, ljubavi i poleta, očevidno je i dokazano. I fizički rad zahtjeva neko stanovito oduševljenje, a uzgojni učiteljev rad pogotovo.

A naše zvanje i apostolsko djelovanje, naš rad prosvjetni, humanitarni, altruistički zahtjeva našu veliku ljubav, naše potpuno oduševljenje, ako zaista želimo biti uzgajatelji te pioniri kulture i civilizacije. Bez te zvanične, staleške ljubavi, nismo nit možemo biti ono, čime se **dičimo i ponosimo** pred svijetom.

Da li se zbilja svi dičimo i ponosimo da smo učitelji? Mjesto odgovora ističem: Ne dičimo li se i ne ponosimo li se svojim zvanjem, ne možemo biti za nj ni oduševljeni. Potrebno je dakle najprije da mi visoko cijenimo svoj stališ i učiteljsku «službu», jedva tada možemo govoriti o svojem entuziazmu. Jer **oduveviti** se možemo jedino za nešto, što mi vrlo **cijenimo** i za ono, što nam puni i hrani čitavo naše duševno biće. Za sve ostalo smo ravnodušni posmatrači. Odatle neminovno slijedi, da učitelj, koji cijeni svoje zvanje, jeste obično i oduševljen za to svoje zvanje, a taj je jedino pravi učitelj u potpunom smislu riječi, i jedino ta i takav može blagoslovno djelovati, takav jedino i **vrši** svoje školske dužnosti i jedino taj učitelj ujedno i **žrtvuje** se za svoju djecu i **požrtvovno** revnuje na polju svjetske i narodne kulture.

Bez ljubavi i oduševljenja učitelj nije učiteljem; gubeći ono dvoje, gubi svoje dostojanstvo i čast; bez toga nije u pravu zvat se dičnim imenom — učitelj, koje za njega svakako nije dično.

A morao bi se dičiti!

Dika je i slava stvarati ljude ljudima. Čast je i ponos saditi i sijati plemenite misli i uzvišena čovječanska čuvstva u glave i srce mladeži i ljudstva!

Samo činjenica, da pučka škola i njezino učiteljsvo nosi u rukama veći dio svjetske sudbine; samo uvjerenje, da smo voditelji i nosioci ljudske misli i da nosimo zlatne ključeve do narodne, ljudske sreće i svjetske kulture, samo ovo uvjerenje i osvjeđenje moralo bi u nama učiteljima raspiniti ljubav do škole i do mladeži — i ljudstva, a ujedno oduševljenje za svoje zvanje.

Naši duševni oci jesu ujedno najveći pedagozi, najveći mislioci, a uz to i najveći čovječanski dobrotvori. Mi ih učimo, mi ih razumijemo, mi ih slijedimo. Mi smo pedagozi. Time se mi ponosimo i dičimo, a da i plodonosno djelujemo, valja da nam diči našu ljubav i oduševljenje ovih naših moralnih voditelja i učitelja svijeta i pokretača svjetske kulture.

I zaista, koji od nas učitelja smatra ove školske velikane svojim voditeljima, taj ne može a da nije oduševljen i zaljubljen u svoje zvanje i u svoju školu.

Kad ti učitelju i učiteljice stupaš u svoju školu, misli na velike i slavne školnike i filozofe; pomisli, koliko vrijediš kao radnik na polju kulture; uči, od kolike je znamenitosti pučka škola; a ujedno pomisli, kolego i kolegice, da ti je sudjeno djelovati med slavenskim narodom i to u Istri. Samo kad pomisliš, da si učiteljem u Istri, već samo to spo-

znanje ima te oduševiti za svoje učiteljsko zvanje. Kad se kuća ruši, ili kada gori, stanari oduševljeno ju gase. Sila kola lomi. I potrebe dižu enerzije, a pogibelj usplamćuje duše, pa i hladre duše. Ako si hladan, leden za školu, sjeti se Istre i svog istarskog naroda. Zar ni ova tužna predodžba ne će ti dušu rasplamtiti?! Nije sladjeđa za plemenita

i valjano odgojena čovjeka negoli je — oduševljeno, požrtvovno pomagati siromasima i nevoljnima, te liječiti bolesnike...

Naša kuća gori. Mi bolujemo. Rane su nam u narodu otvorene... Učitelju, kolego, — gasi, liječi, viđaj rane s ljubavlju i oduševljenjem... Bit ćeš tako potpun čovjek i potpun učitelj!

IZ ORGANIZACIJE.

Izvještaj o skupštini učit. društva za pol. kot. Volosko-Opatija obdržane u Matuljima dne 15. X. 1922. uz slijedeći dnevni red:

1. čitanje i odobrenje zapisnika posljednje skupštine; 2. priopćenja predsjedništva; 3. izvještaj o ovogodišnjoj deleg. skupštini; 4. izvještaj o novčanom stanju društva; 5. upiti o školskim poslovima te razjašnjenje i rasprava o njima; 6. slučajnosti.

Prije samog izvještaja evo malko «prologa!» Skupštini je prisustvovalo 16 (slovom: šesnaest) što učitelja, što učiteljica. Doista lijepi broj, ako uzmemo u obzir, da društvo broji preko 40 članova... Ne možemo, a da ne pohvalimo marljivost našeg učiteljstva, koje na tako lijepi način znade iskazati svoje dužnosti prema onome, što je ono samo osnovalo, da mu bude oslonom u teškom zvanju. — Jest: učiteljsko je društvo naše mezimče, naša nada! Je li dakle začudo, ako se učiteljstvo sinovski odazivlje pozivu vlastitoga «ja»!?

Pa kako da ne bi učiteljstvo učestvovalo skupštini, koja se sazivlje prvi put iza dugih tromjesečnih praznika; kako da ne prisustvuje skupštini, na kojoj se ima raspravljati i urediti toliko važnih stvari? Čudite li se moguće, što je učiteljstvo toliko svijesno svojih dužnosti? Ne čudite se ni malo! Okrenite se malko oko sebe! Ne vidite li, da se radništvo svih kasta i nacija združuje u jake organizacije, njeguje ih, a dapače i život je svo pripravno za ne žrtvovati?! A učiteljstvo — ova toliko važna kasta intelektualnih radnika — pa da ne će osjećati potrebe jake organizacije, koja biva moćna, ako je dobro vodjena. No znade naše učiteljstvo i to, da organizacija može tekar onda biti plodonosna, ako svaki pojedini njoj pripadajući član vrši prama njoj svoje dužnosti... Ah, kakve li žalosne ironije!...

Evo sada izvješća:

Predsjednik otvori skupštinu oko 2.30. Konstatirao, da je prisutnih samo 16 članova reče, kako je žalosno, što smo postali već tako mlitavi, te ne ćemo da ovršimo, što bismo morali i mogli. Iza kako bi na predsjednikov predlog izostavljeno čitanje zapisnika posljednje skupštine motivacijom, što se isti i orako u bitnosti slaže s izvještajem objelodanjenim svojedobno u «Učit. Listu» te radi kratkoće vremena, prijedje se na priopćenja.

Pročitana bi okružnica «Šolskega društva» u Trstu, u kojoj se pozivlje slavensko učiteljstvo Julske Mletačke, da na sve moguće načine sudjeluje kod akcija toga društva, kojemu je svrha jedino razvoj slovensko-hrvatskoga školstva naše krajine.

Kol. Aug. Rajčić razjašnjuje svoje mnijenje glede mogućnosti našeg sudjelovanja kod spomenutog društva. Reče, da će «Šolsko društvo» nastojati osnivati svoje podružnice poput «Družbe sv. Ćirila i Metoda», pa će učiteljstvo prema svome iskustvu moći svojim savjetom djelovati oko dobrog vođenja tih podružnica. Mnijenje je njegovo, da ne bi bilo pametno, kad bi se učiteljstvo javno isticalo u pro-

pagandi za osnivanje spomenutih podružnica, jer bi time moglo više štetiti negoli koristiti samoj stvari.

Predsjednik priopći zatim naum odbora, prema kojem bi naše društvo moralo poduzeti nekakvu akciju za besplatno opskrbljivanje školskim potrepštinama najsiromašnijih učenika hrv. škola našega kotara. Obzirom na veliku nestašicu novca, skupoću škol. potrepština, slabo financijalno stanje naših općina, koje zbog ove okolnosti nijesu u stanju, da potpomažu u potrebitoj mjeri — odbor je naumio, da preko novina izda poziv na dobra srca onih, koji ne bi bogzna kako osjetili malen izdatak za tako plemenitu svrhu.

Kol. Aug. Rajčić razjašnjajući potrebu ove akcije predloži, da se poziv za doprinose objavi jedino u «Učit. Listu», jer će već time učiteljsko društvo dostatno izvršiti svoju dužnost. Iza kako bi prihvaćen ovaj predlog izabere se odbor od tri lica, koji će eventualne doprinose privadljati svrsi.

Predsjednik zahvali prisutnom kol. Josipu Demarin, što se je odazvao pozivu odbora, koji mu je povjerio zadaću, da naše društvo zastupa na skupštini «Slov. učit. društva za Istru» u Trstu dne 3. o. mj., na kojoj se raspravljalo i odlučivalo o tako važnim pitanjima, koje interesiraju cjelokupno slavensko učiteljstvo Istre.

Kol. Demarin izvjesti nas opširno o raspravi i zaključcima te skupštine glede soc. tečajeva i pjevačkog zbora, koji bi se navodno imali organizirati u Herpelje-Kozini u svrhu jačeg kontakta cjelokupnog učiteljstva Istre. Ukratko nam razglobi zadaću soc. tečajeva, kojima je svrha podati učiteljstvu mogućnost orijentacije u današnjoj soc. nestalnosti, koja je preteča svedjenje i bolje budućnosti. Govorio nam je također o zadaćama pjevačkih zborova. Na koncu svog izvješća zamoli skupštinare, da se izjave i odluče glede soc. tečaja i s njime združenih pjevačkih vježbi u Herpeljama-Kozini.

Nakon duge debate, prigodom koje bi iznešeno raznih primjedbi i predloga, došlo se do zaključka, da je hrv. učiteljstvu voloskog kotara — radi slabih financijalnih i prometnih sredstava — nemoguće prisustvovati soc. tečajevima te zajedničkim vježbama pjevačkog zbora u Herp. Kozini. Budući da se pak od prisutnih članova prijavilo njih dvanaestero za stalno učestvovanje soc. tečajevima u slučaju, da se ovi održavaju u Matuljima, te računajući na prijavu daljnjih osmero (ukupno 20), to bi odlučeno, da društveni odbor poradi kod Zveze, da soc. tečaje organizira u Matuljima ili neposrednoj blizini.

Izražena bi zahvala i priznanje slov. učiteljstvu Istre, a napose njihovom predsjedniku kol. Medveščeku, koji toliko nastoje, da u svrhu zblizanja i zajedničkog rada idu hrv. učiteljstvu ususret.

Pročitana bi po tom okružnica organ. odseka Zveze glede društvene tiskare. Prema toj okružnici, a po zaključku ovogod. delegatske skupštine — svaki je društveni član obvezan na doprinos od 100 L za društvenu tiskaru. Raspravljajući o stvari skupštinari uvide, da je dosljedno zaključku deleg.

skupštine — svaki član obvezan da doprinese rečenu svotu tim više, što je i u samoj okružnici doslovno rečeno, da «vsako principijelno odklanjanje tega prispevka pomenja odstopitev (podcrtano!) iz organizacije». (Izraz «principijelno» držim, da je u ovom slučaju neumjestan. Po momš shvaćanju svako je pojedino učiteljsko društvo principijelno prihvatilo taj doprinos već time, što su kod rasprave i zaključivanja o toj stvari prisustvovali delegati svih društava. Principijelno odklanjanje moglo bi uslijediti jedino u slučaju, kad bi opunomoćeni delegat na deleg. skupštini bio izjavio, da o takoj važnoj stvari ne može u ime cijeloga društva niti prihvaćati niti odklanjati predloga. Op. izv.)

U toku daljnje rasprave iznešene su razne primjedbe, od kojih navesti ću glavnije.

Mnogim članovima biti će nemoguće doprinesti tu svotu zbog teškog financ. stanja. Mješte da nam se plate povisavaju biva obratno. Koliko je članova, kojima se kroz tri mjeseca odbija u ime nekakvih taksa (na povišice i ličnu dohodarinu) od 60—100 i više L!

Istina je doduše, da u okružnici kaže «v izjemnih slučajih naj priskoči društvena blagajna članu na pomoć s posojilom, ki naj se amortizira v malih obrokih, da se na ta način izognemo svakemu izgovaranju o prevelikem obremenjevanju». No istina je i to, da ima takvih iznimnih slučajeva na pretek. Odakle će dakle naša blagajna davati na posudu, kad ne može podmirivati niti tekućih izdataka? Ili zar možemo i nadalje dopuštati, da nam se milostivo otpuštaju dugovi!? Dajmo, ako smo kadri podnašati moralne pljuske poput one na deleg. skupštini u Gorici punim pravom izrečene: «Istrsko društvo je dobilo preveč popusta»! Može li se opet prisiliti nekoga na nešto, što on nije kadar izvršiti? Jedan od prisutnih izjavi: «Meni je nemoguće doprinesti tu svotu, pa žalim, što ću radi toga biti prisiljen istupiti iz društva!» Iskazalo se nadalje, da bi tek polovica od prisutnih 16 članova bila voljna bezuvjetno prihvatiti predlog za doprinos. Obzirom na spomenute okolnosti i premalen broj prisutnih članova odlučilo se, da svaki član pošalje pismenu izjavu o prihvatu doprinosa od 100 L za društvenu tiskaru.

Iza toga opunovlasti se društvenu blagajnicu, da u smislu zamolbe zvezinog vodstva otpo šalje centralnoj blagajni po 0.60 L za svakoga člana u ime troškova za stenografe prigodom soc. tečajeva u Sv. Luciji.

Pročina i odobrene bijahu resolucije, i to: 1. glede pasivnog izbornoga prava učiteljstva kod administrativnih izbora; 2. glede ponovnog uvođenja školskih autonomija u našoj krajini.

Kod treće tačke dnev. reda kol. Čiković izjavi o duhu, koji je vladao te o načinu raspravljanja i zaključivanja prigodom deleg. skupštine u Gorici. O toku skupštine i stvorenim zaključcima nije smatrao potrebnim, da izvješćuje s razloga, što je to obširno bilo iznešeno u «Uč. L.».

Nato izvjesti društvena blagajnica o slabom i neredovitom uplaćivanju članarine. Pročita imena i stanje duga pojedinih dužnika.

Prihvaćen bi predlog kol. A. Rajčića, da se svakog člana-dužnika pismeno obavijesti o stanju njegova duga, te da se ga istodobno pozove na podmirenje istoga; u protivnom slučaju društvo će biti prinuđeno da poduzme energičnije korake.

Kod V. tačke dnev. reda upita kol. Kinkela: Što je s čitankama? Možemo li i kako ćemo je uvesti?

Odgovara kol. Rajčić: I. i II. čitanka su izašle. Prvoj je cijena 3, a drugoj 6 lira. Uvesti se mogu bez daljnje uprave, jer su zakonito odobrene. Najbolje je, da ih uprave naruče izravno kod «Editoriale Libreria» u Trstu (Portici di Chiozza No. 1/I), kod koje se dobiva 10% popusta.

Druga se čitanka može upotrijebiti u 2. i 3. škol. godini, jer ima u njoj mnogo nepoznatih štiva. Budući da nema nade, da će ove škol. god. izaći čitanke za ostale šk. god., neka se uvedu: za 4. šk. god. III., a za 5. i 6. šk. god. IV. čitanka od Cronia.

Prije samog svršetka skupštine kol. Rajčić predloži, da se čim moguće prije sazove skupštinu, kojoj valja da prisustvuju svi članovi. Toga radi neka se svakome članu pošalje na vrijeme poziv za slijedeću skupštinu, da ne bude neumjesnih izgovora.

Skupština svrši oko 6 sati.

Goriško učit. društvo je imelo 2. novembra t. l. svoj letni obćni zbor. Čitanje zapisnika zadnjega zborovanja se opusti. Nato prečita tajnik letno poročilo o društvenem delovanju. Iz istega se posname, da šteje društvo 137 rednih članov. V minolem letu je bilo 7 zborovanj, ki so bila prav dobro obiskana, predavanj je bilo 5. Razven z navedenimi predavanji se je društvo pri vseh odborovih sejah resno bavilo z razmotrivanji raznih aktualnih društvenih in stanovskih zadev.

Društveni odbor je vložil med letom na deželni odbor in okrajni šolski svet več vlog, ki so pa še vedno nerešene. V letnem poročilu je bilo tudi kratko poročilo o delegacijskem zborovanju v Gorici.

K tajnikovem poročilu je podal predsednik tov. Križman nekatera stvarna pojasnila in s tem je bilo isto odobreno.

Ravno tako je bilo z odobravanjem sprejeto poročilo blagajnika Mermolje. Tretja točka dnevnega reda: Volitev novega odbora se je odnesla radi že pozne ure na prihodnje zborovanje in sicer radi važnosti kot prva točka dnevnega reda.

Med zborovanjem so prišle v dvorano zastoprice «Splošnega slovenskega ženskega društva» v Gorici ter pozdravile zborovalce v imenu odbora imenovanega društva. Med drugim so naprosile sledeče:

1. Naj bi učiteljice delale med svojimi kolegijami in mladim ženstvom za pristop k «Splošnemu slov. šolskemu društvu» v Gorici.

2. Naj bi se nabiralo za sirote, ubožne vdove in potrebne, posebno pa za ubožno šolsko decu v mestu.

3. Nabavlja naj se tvarina za ženska ročna dela kakor tudi risbe in tkanina za narodne noše pri «Splošnem slovenskem ženskem društvu», ki ima svoj sedež v «Trgovskem domu» v Gorici, I. nadstropje.

Tovarišice kakor tudi tovariši so z veseljem vzeli v znanje predlagane nasvete ter obljubili, da hočejo povsod po svoji moči podpirati to velevažno in koristno društvo.

Prešlo se je k predlogom.

Predsednik tov. Križman prečita pisma in resolucije, došle od «Zveze», ki so bile enoglasno sprejete.

Tov. Mermolja kot zastopnik poroča o delovanju okr. šolskega sveta, tov. Paljk pa o šolskem političnem odseku. Slednji priporoča učiteljstvu, naj se vsak ki ima kakšno zapreko glede uspešnega delovanja, obrača do šol. polit. odseka, isti pojde vedno v vsaki potrebi vsakemu na roke. Dalje predlaga, naj se zbere ređen poročevalec za vsa učit. društva in

nanj se šteje pri pouku v šoli: — dvajset in eden itd. in ne obratno.

Za rednega poročevalca je bil voljen tov. Paljk.

Tov. Srečko Kumar toplo priporoča, naj se učiteljstvo bolj zanima za pevski zbor in naj prihaja redno k pevskim vajam.

Vodstvo pevskega zbora za goriški okraj je prevzel tov. Rihard Orel.

Prihodnje zborovanje bo prvi četrtek meseca decembra v istem prostoru in ob isti uri.

Idrijsko okrajno učiteljsko društvo je zborovalo v nedeljo dopoldne 22. oktobra. Zborovanja se je vdeležilo 85% članov; od izostalih 4 članov sta dva opravičila svojo odsotnost. V otvoritvenem nagovoru je predsednica opozorila na veliki pomen, ki ga ima za stan moralno in gmotno močna organizacija. Naglasila je — po Gosarju —, da se prispevki organizaciji ne smejo smatrati za delnice. Temu se je pri razgovoru pritrnilo in obenem dostavilo, da nam prispevki, ki jih plačujemo «Zvezi», nosijo prav visoke obresti. V organizaciji imamo močno moralno oporo in gotovo bomo imeli kdaj tudi materialno. Drugačen je naš ugled in naša samozavest z organizacijo, kot bi bil brez nje. «Uč. List», «Novi Rod», pevski zbor, uspeli socialni tečaj, društvena zborovanja in sestanke so visoke obresti naših razmeroma majhnih vplačil «Zvezi». Poleg naštetega pa nam nudi še marsikaj, na kar ni mogoče pokazati s prstom.

Poročila predsednice: Predsednik «Slomškove zveze» g. dr. Ciković je povabil vse naše društvenike k svojim italijanskim uram. Vabilu se je odzvala večina članic iz mesta; okoličanom je prepozna večerna ura neprikladna. Predavanja samozobrazovalnega odseka se bodo vršila tudi v samozobrazovalnega odseka se bodo vršila tudi v Idriji. «Šolskemu društvu» se je odgovorilo, da smo člani in bomo delovali zanj.

Soglasno sta se sprejeli resoluciji glede šolske avtonomije in pasivne volilne pravice učiteljstva. Prečitala se je okrožnica glede tiskarne, ki je dala povod daljšemu razgovoru o organizaciji in njenemu pomenu za stan in šolo. Umevno, da bodo plačali vsi člani prispevek za tiskarno v enem letu.

Sklepi: Odsek okr. učit. knjižnice se naprosi, da bi naročal za knjižnico zlasti dražja dela, katerih si posameznik ne more kupiti. Vodstvo «Zveze» se naprosi, da bi izhajal «Novi Rod» od oktobra do oktobra in bi se tako začel letnik s šolskim letom, ker se takrat menjajo po razredih in šolah učenci in učitelji. Ročni zapisnik pa naj bi odgovarjal svojemu imenu in namenu ter res imel zapisnik za kakih 150 učencev. Izšel naj bi pravočasno, da bi ga imel 1. oktobra vsak učitelj že v rokah. Zaradi nižje cene naj bi bil broširan. Okr. šolski svet se naprosi, da bi nakazal stanarino onim, ki nimajo

stanovanj v naravi, in sicer v smislu dež. zakona za Goriško, kamor sedaj pripadamo. Sklene se delovati v šoli in izven nje proti alkoholizmu, ki se je zopet začel tod širiti v najhujši obliki — v obliki špirta. Društvo bo prirejalo tudi v tekočem letu redne mesečne sestanke s predavanji in razgovori in tedenske večerne «preje» za svoje člane.

M.

Javljamo hrvat. učiteljstvu pazinskog društva, da se nece držati naumljena i dužna skupština radi odsutnosti društva. tajnika kol. Ladavca, te radi bolesti podpredsjednika, kol. Licula, a i radi toga, što su nekoji sudrugovi izrazili želju, da se ne drži skupštine «u sej vrime godišca». — Ovo je neugodno i žalosno, ali da tu našu žalost ublažimo i da paraliziramo odatle proizlažeće neugodne posljedice, pa da reagiramo, pozivljemo najodlučnije sve svoje kolege i kolegice, da namire staru i tekuću članarinu. Najenergичnije opet opominjemo društva. predstavnik, da uberu od okolnih (susjednih) kolega članarinu (po 7 L), te ju mahom odašalju blagajniku, kol. Martinu Ribarić-u Slum, kod Buzeta-Pinguente.

Bude li i ovaj apel pao na ledena srca, znamo, što smo i što nas čeka.

Predsjednik i blagajnik.

Pevski zbor «Zveze». Na poziv zastopnikom posameznih okr. uč. društev, se je odzval samo zastopnik Tolminec in določil dneve pevskih vaj za svoj okraj. Naj store še drugi zastopniki svojo dolžnost! Delegacija bo z vsjo pravico zahtevala od zbora natančen račun.

Delajmo vsi - in vestno - da bo sad enak žrtvi, ki jo doprinaša «Zveza» za zbor!

Ker je tov. Ribičič preobložen z delom, je prevzel vodstvo zbora tov. Albert Širok.

Datum prve skupne vaje se določi v prihodnji številki našega lista.

Vaja za Trst, Kras in zapadno Istro se vrši v nedeljo, dne 26. t. m. pri sv. Jakobu v «Konsumnem društvu» ob 9ih predpoldne. — Vadili se bodo Lajočevi zbori: «Oba Kralja Matjaža», «Kroparji» in «Zel. Jurij».

Ročni zapisnik. Vsi okraji še niso poslali zezname učiteljstva in šol! Pozivajo se uč. društva, da to kmalu store, da izide r. z. pravočasno. K slovenskim označbam krajev (službenih), naj se dodajo še italijanske.

Šolska Matica. Zadnjikrat pozivam tovarišice in tovariše, ki še nišo naročeni na Šol. Mat., da to store nepriključno do 3. decembra. **Germek**

FELJTON

Slovenska in italijanska narodna umetnost.

V prvi polovici oktobra je bila v Trstu odprta «Mostra d'arte popolare italiana», in sicer po izpodbudi D'Annunzija. Takoj na pragu dvorane je obiskovalec izpoznal, da preveva vso izložbo pravi umetniški okus. To se je prirediteljem posrečilo tem bolj, ker je dvorana — bivša Eintracht — že sama po sebi jako okusna in sprejme človeka z ono prijetno domačnostjo, ki je odlikovala nekdanja nemška zbirališča po narodnih otokih. Morda pa je vpli-

vala ta razstava tako domače na nas zato, ker smo takoj pri vstopu začutili, da smo doma. Doma, kljub napisu «Arte popolare italiana»!

Izložba je obsezala vezenine, keramične, kovinske in lesene izdelke iz raznih krajev Italije, največ pa iz naših pokrajin. To so po večini ročna dela, kj so jih izvršile naše seljakinje, primorske in dalmatinske Jugoslovanke. Prireditelji pa so proglasili to naše blago za «arte italiana» ter zamenjali politični pojem «ljudstva» z etnografičnim!

Izmed razstavljenih predmetov so ravno ročna dela najbolj učinkovala. Južnoitalijanske preproge

svedočijo, da so istotako orientalskega izvora kakor naše jugoslovanske. Nosijo pa znak razvojne razlike; njih barve niso tako pestre in izvedba ne tako dovršena kakor pri naših čilimih. Sklepajoč po razstavi, se južnoitalijanska tekstilna ornamentika bistveno razlikuje od severnoitalijanske. Tukaj veristični motivi, stilizacija — tam geometrične oblike. Prav tako kakor slovenska na eni strani, hrvatsko-srbsko-bolgarska na drugi. Zanimivo bi bilo raziskovati, zakaj imajo Slovenci po Gorenjskem iste motive kakor Furlani! Izdelki iz «Friuli Udinese» imajo nageljne, ptičice na vejici, jabolka v isti stilizaciji in istih barvah kakor Sičeve «Narodne vezenine»! Italijani vidijo v tem italijansko umetnost, mi svojo pristno slovensko. Pripomniti je, da so to kraji, koder so nekoč živelj Slovenci, in da so bili na razstavi videti omenjeni okraski le na novejših vezeninah, dočim imajo kovinski in keramični izdelki popolnoma drugačne ornamente.

Zaničljivo bi nas pogledal Italijan, če bi trdil, da so Furlani posneli te motive po nas. Prav tako pa bi mi odločno zanikali trditve, da so šli Slovenci k Furlanom po svoje prastare narodne barve, po srca, ki jih ne vidimo samo na starinskih vezeninah, temveč tudi na zibelkah, panjih, pisanicah in na zunanjih hišnih hodnikih; ali po one nageljne, ki žive v narodnih pesmih in ki krase najmanjše gorsko okno in gredico!

Iдриjsko čipkarstvo je bilo zastopano po krasnih vzorcih, ki so jih prireditelji označili s «Friuli Goriziano». Mislim, da imajo pravico do določevanja krajevne pripadnosti in označbe v prvi vrsti geologi, lingvisti in politiki — ne pa prireditelji razstav — ki so proglasili kmetice po idrijskih hribih za Furlanke! V katalogu je pripomba, da se goje omenjeni izdelki res le v Idriji, toda njih izvor je beneški. Istina je, da so v srednjem veku prinašali Benečani te motive, a v Italiji si jih niso usvojili nikjer. Slovenske kmetice pa so jih uporabljale in razvijale do danes od roda do roda, ne vedoč za Italijo — in to je danes «arte popolare italiana»!

Razstavljenih je bilo tudi mnogo dalmatinskih ročnih del, torbic, oblek, čepic. Med nje je bila postavljena punčka v pristni dalmatinski narodni noši. Nehote mi je prišlo na jezik: «I ti si ovde, zlatno moje!» Zdelo se mi je, da so postajale njene začudene oči še večje, ko je poslušala neznan vzklík: «Che bella, che coccola!»

Kakor pravi predgovor v katalogu, je imela prireditve namen, dejansko dokazati, kako ozke so sorodne zveze, ki spajajo nove in stare pokrajine na polju narodne umetnosti. Le s težavo so preprosil Dalmatince, da so jim dali na razpolago razstavljene predmete. Značilen je stavek, ki izraža bojazen tatu: «— bali so se, da bi se ne proglasila njih autohtona, čista in značilna dalmatinska umetnost za slovensko.»

RAZNE VESTI.

Iz Londona. Tudi v Londonu gledajo šolske oblasti, da si prihranijo «zlate krajcarje». Kjer le morejo, skrajšajo ekonomske potrebe do skrajne meje.

Za učiteljico otroških vrtec so zahtevali v predvojnem času izposobljenost za ljudske šole. Med vojno so poverili to službo vsaki ženski po trimesečnem pripravljalnem tečaju. Neslo jim je! Nadaljevati hočejo. V Londonu je 100.000 otrok pod še-

Predgovor opisuje tudi, kako je prišla «arte dalmata» od iztoka po morju preko Benetk. «Dalmacija je bila učiteljica in ne učenka na polju domače in narodne umetnosti, ... pri Srbih in Hrvatih pa najdemo sličen okus enostavno le zato, ker so si ga priučili in osvojili vsled dolgega skupnega življenja.»

Da je imel orijent velik vpliv na razvoj slovenske umetnosti, je resnica; toda ne po tej poti! Ali moremo verjeti, da je peščica dalmatinskih Benečanov, ki so poleg tega ostali kot bogati patricijski meščani narodu tuji, tako globoko vplivala na milijonski jugoslovanski narod med tem, ko je bil ta narod sam v neposredni zvezi z iztokom! (Bizantinci, Turki, Dubrovničani!) Belo domače platno, kozuh, vezenine na obojem: to je skupno vsem Slovanom od severa do Sredozemskega morja — ali je res moglo vse to priti preko beneških rok!

Slovenska narodna umetnost je po izviru ravno tako orientalska, kakor je italijanska; le da je po razvoju mnogo bolj narodna nego italijanska. V Italiji se je domača obrt zgodaj razvijala v industrijo ter s tem izgubljala pečat narodne značilnosti. Pri Slovanih pa je ponekod ostala celo do danes v zakupu kmetijskih rok. Izdelovanje domačega platna in neznaatna trgovina z zunanjim svetom sta povzročili, da si je narod popolnoma usvojil prvotno tuje motive, jih po svoje preobličil ter jim dal neizbrisni pečat narodne lastnine.

Predgovor utemeljuje nemožnost naše lastne umetnine tudi s stavkom: «Gli slavi non sono vesiliferi d'arte.» Gotovo se ne more naša umetnost — v ožjem pomenu besede — primerjati z italijansko, ali prav tako se ne more ital. narodna umetnost primerjati s slovensko, kar se tiče nar. tekstilne ornamentike, poezije in najbrže tudi lesorezov. (Rusi!) V Italiji so bili pospeševalci kulture le soc. više stoječi krogi; ljudstvo pa je živelo v temi, iz katere se le počasi koplje — kar svedoči nerazmerno visok, uradno priznan odstotek analfabetov. Narodna pesem je zato le malo razvita, celo analfabet žvižga umetno operno arijo. Pri slovanskih narodih pa je bila pot drugačna: umetnost se je razvijala iz ljudstva. Širjemu svetu so znane nebrojne naše narodne pesmi, ki jih je pevala neuka, toda globoko misleča in čuteča narodova duša. Občudovane slovenske narodne vezenine tvorijo obširen donesek splošni tekstilni ornamentiki.

Kakor moramo na omenjeni razstavi z vso odločnostjo braniti naše vezenine, tako pa moramo odkrito priznati obstoj «arte popolare italiana» v keramičnih in kovinskih izdelkih. Te predmete so si tudi iztočnejši Slovenci že od nekdaj radi nabavljali iz Italije, saj je še danes ta panoga malo razvita pri nas.

Pavla Hočvarjeva.

stim letom; za te jim je treba 2000 učiteljic, ki dobivajo 305 L letne plače a tak «surogat» učiteljice ne dobi niti 200 L. Starši in učiteljstvo so se zoperstavili, a vzlic temu bo za poizkušnjo 100 takih učiteljic nastopilo to službo.

Londonsko učiteljstvo močno obžaluje ta udarec njegovemu ugledu in to podcenjevanje vzgoje.

Čemu si belimo glave, kako bi bolje preštudirali nežno otroško dušo? Kako to, da smo imenovali našo stoletje: «stoletje otroka»?